

свобода починається по той бік відчаю

Справжня свобода починається по той бік відчаю.

Жан-Поль Сартр

Українці під час Другої світової війни воювали у складі майже десятка армій. Але єдиною воєнною силою, яка представляла саме українські інтереси, була Українська повстанська армія.

Це була невелика армія молодих людей 18—28 років: в середньому 30 тисяч солдатів, понад 100 тисяч за весь час. Повстанська армія не могла діяти без підтримки людей: вони приносили харчі, шили одяг, лікували та переховували повстанців, друкували листівки, здійснювали розвідку. За плечима кожного воїна стояли щонайменше по 5 осіб інших учасників визвольного руху.

Стояли перед лицем багатомільйонних сил ворога.

Вибір підняти зброю водночас і проти нацистів, і проти більшовиків не був питанням воєнної стратегії. Це був вибір між смертю або смертю в боротьбі. Народжені вільними, люди приймали своє рішення.

У серці кожного із них була віра за взірцем біблійного Давида.

14 жовтня — день захисників України.

14 жовтня 1942 року є символічним днем створення УПА.

У проєкті «Проти Голіафа» згадуємо тих відданих цінностям свободи чоловіків та жінок, хто мав відвагу постати проти обох тиранів. Хто мав силу не схилити перед ними чоло. Хто мав стратегію перемоги і волю її втілити.

Їхнє мотто було «Свобода народам! Свобода людині!»

Їхній шлях перетнув межу відчаю.

Їхня жертва була останньою.

Вони помирали такими, як народилися — вільними.

Завдяки їм нині на мапі світу ще одна вільна країна — Україна.

ПРОТИ ГОЛІАФА

Центр досліджень
визвольного руху
cdvr.org.ua

Над проєктом працювали:

Володимир Бірчак, Володимир В'ятрович, Петро Клим, Катерина Ніколаєнко, Олена Шарговська, Назар Ясиневич, Ярина Ясиневич.

Фотографії: Архів Центру досліджень визвольного руху, Галузевий державний архів Служби безпеки України.

Архів Польського інституту національної пам'яті, Архів Організації українських націоналістів (Лондон).

UKRINFORM

УКРАЇНСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ПАМ'ЯТІ

ПРОТИ ГОЛІАФА

**свобода починається
по той бік відчаю**

Степан Бандера

лідер Організації українських націоналістів

Степана Бандеру нацисти 4 роки тримали в ув'язненні, зокрема в одиночній камері концтабору Заксенхаузен. Відрізаний від світу, він не знав, чи продовжують боротися побратими в Україні. Але лідер ОУН все одно не погодився відкликати Акт відновлення Української Держави.

Убитий агентом КГБ у Мюнхені у 1959 році. Досі залишається символом українського спротиву.

Степан Бандера.

Проголошення Акта відновлення Української Держави 30 червня 1941 р. у м. Самбір Львівської обл.

ПРОТИ ГОЛІАФА

**свобода починається
по той бік відчаю**

Роман Шухевич

генерал-хорунжий, Головний командир УПА у 1943–1950 рр.

Роман Шухевич у 1945 році реорганізовує сотні УПА до невеликих і мобільніших підрозділів. Ця передбачливість Головного командира дозволила повстанцям пройти з мінімальними втратами крізь Велику блокаду 1946 року. Ще довго після війни більшовики не зможуть вповні опанувати Західну Україну та провести колективізацію. А штучний голод 1946 — 1947 років не матиме таких руйнівних наслідків, як під час Голодомору.

Шухевич не дався ворогу живим у бою 5 березня 1950-го. Місце поховання головного командира УПА досі належить до важливих таємниць Кремля.

Роман Шухевич.

Групове фото бійців УПА, Івано-Франківська обл. Стоїть 5-й ліворуч — Василь Сербенюк — «Мороз», сидить 3-й ліворуч — Степан Гуцуляк — «Стьоба», сидить 6-й ліворуч — Юрчик Фесюк — «Аскольд».

ПРОТИ ГОЛІАФА

**свобода починається
по той бік відчаю**

Василь Кук

**генерал-хорунжий, керував підпіллям ОУН на Сході України
під час нацистської окупації, Головний командир УПА у 1950–1954 рр.**

Останній командир повстанської армії генерал Василь Кук 20 років непоміченим проходив крізь сіті кількох спецслужб. І навіть коли його полонили у 1954-му, продовжив власну спецоперацію. Залишені ним на допитах свідчення зафіксували справжню історію армії, бойовим командиром якої був 12 років. Прикметно, що генерал не розповів ворогу ні про кого, хто ще залишався в підпіллі.

Під постійним наглядом КГБ Кук дожив до незалежності. Читав лекції в університетах, у 2005-му опублікував написану ще в криївці політико-економічну аналітику щодо СРСР.

Василь Кук.

Повстанці з Івано-Франківщини. Перший ряд: 1-й праворуч — Дмитро Ілюк — «Кичера». Третій ряд: 2-й ліворуч — Василь Кузів — «Базь», 3-й ліворуч — Іван Гаргат — «Липкевич», 5-й ліворуч — Петро Мельник — «Хмара», 7-й ліворуч з Іван Мельничук — «Галайда».

ПРОТИ ГОЛІАФА

свобода починається
по той бік відчаю

Євген Грицяк

член ОУН, один із керівників Норильського повстання

ОУНівця Євгена Грицяка мобілізували до Червоної армії. Попри воєнні нагороди, донос про участь у визвольному русі «забезпечив» йому 25 літній вирок. В Сибіру він організував мережу спротиву і очолив повстання в'язнів. Під тиском спротиву табірна імперія ГУЛАГ впала: СРСР у 1956 році ліквідував «главное управление лагерей».

Займався йогою, переклав українською всесвітньовідому «Біографію його». Дожив до незалежності, описав історію Норильського повстання.

Євген Грицяк.

Жінки-політв'язні на каторжній роботі в одному з таборів ГУЛАГу.

ПРОТИ ГОЛІАФА

свобода починається
по той бік відчаю

Василь Галаса

полковник УПА, один із керівників підпілля на Закерзонні та Волині

«Генерал інформаційної війни» Василь Галаса відкрив залізну завісу, за якою СРСР ховав злочини. Придумана ним піар-акція показала вільному світу, що Україна продовжує війну за свободу, хоч Друга світова завершилася. Великий рейд УПА 1947 року, під час якого біля сотні озброєних повстанців пройшли близько 1500 кілометрів аж до Баварії, потрапив на шпальти провідних світових медіа. Це допомогло демократичному світу відкрити очі на злочинність комуністичного режиму.

У війні втратив одного із синів, якого чекісти малюком віддали своєму співробітнику. Дожив до незалежності і залишив спогади «Наше життя і боротьба».

Василь Галаса.

Рейдуюча група повстанців Закерзоння на відпочинку в Словаччині, вересень 1947 р.

Сидять: 3-й ліворуч Модест Ріпецький — «Горислав», надрайонний референт СБ на Лемківщині; 6-й «Рись», комендант боївки. Інші не відомі.

ПРОТИ ГОЛІАФА

свобода починається
по той бік відчаю

Катерина Зарицька

керівниця Українського червоного хреста

У розпал бойових дій професорська донька Катерина Зарицька взялася створити Український червоний хрест. Комуністичний режим не визнавав українських медиків і не надавав їм імунітету, як це мало би бути за умов цивілізованого ведення війни. Беззбройних поранених ліквідували, як солдатів у бою, госпіталі закидували гранатами. Але лікарів УЧХ це не зупиняло: вони будували шпиталі навіть під землею і рятували людські життя.

СРСР вкрав її сина, убив чоловіка та присудив 20 років Сибіру. Всупереч зусиллям чекістів «перевиховати» повстанське дитя, на син Зарицької та Михайла Сороки став відомим художником та громадським діячем.

Катерина Зарицька.

Операції часто робили у похідних умовах.

На фото: видалення зуба біля входу в криївку. Закерзоння, 1945 р.

ПРОТИ ГОЛІАФА

свобода починається
по той бік відчаю

Ірина Тимочко-Камінська

надрайонна провідниця ОУН

Після школи пішла в УПА. Вороги називали її «сатана у спідниці». Бойова керівниця ОУН Ірина Тимочко захищала людей від насильницької депортації. Операція «Вісла» 1947 року, коли депортували близько 150 тисяч людей, залишила українську Лемківщину без сліду українців. Але «Христя» продовжила боротьбу аж до полонення.

Камінська відбула 8 років важкого ув'язнення в комуністичній Польщі, здобула філософську освіту, емігрувала до США. Повернулася в незалежну Україну. Свої спогади назвала «Моя Одиссея».

Ірина Тимочко-Камінська.

Рій «Чумака» із сотні «Бурлаки». Осінь 1947 р.

ПРОТИ ГОЛІАФА

свобода починається
по той бік відчаю

Ілля Оберишин

повстанець

Сорок років Ілля Оберишин не спав у ліжку. А КГБ не припиняв пошуки «останнього з могікан». Лише 3 грудня 1991 року, після оголошення результатів Всеукраїнського референдуму за незалежність, Оберишин вийшов із підпілля.

«Я зрозумів, що не їх величезна сила, а я, самотній, втомлений — переміг! — Казав останній повстанець. — Перемогли мої товариші, які віддали своє життя за Україну...»

Ілля Оберишин.

В УПА боролись також повстанці зі Сходу України. На фото: Іван Кулик — «Сірий» — крайній праворуч, вдивляється у бінокль, родом із Донеччини. Біля нього, третій праворуч, з ППШ в руці, командир тактичного відтинку Петро Мельник — «Хмара» (загинув у бою). Сотенний Дмитро Білінчук — «Хмара» — на передньому плані (розстріляний чекістами в Києві).